

nik
renih
rata.
unili

pravnu prazninu koja je nastala 1996. godine kada je Sabor usvojio zakonsku odredbu kojom se prekidaju svi sudski postupci koji

su bili u tijeku, a kojima se od države traži naknada za pretrpljene ozljede i gubitak vlasništva nastalih uslijed terorističkih akata

te godine 1999. kad je Sabor usvojio sličan propis, kojim se prekidaju svi sudski postupci koji su nastali naknada sličnih šteta

PRAVA CIVILNIH ŽRTAVA RATA

Više od dvadeset godina od početka rata, postavljamo si jednostavno ljudsko pitanje - "kako danas žive stradali u ratu?"

I bez povoda, bez godišnjica stradanja koje se obilježavaju širom Hrvatske, svatko bi mogao pomisliti „Kako žive moji susjedi stradali u ratu?“. Posebno je teško obiteljima više od 1.600 nestalih, čije sudbine još uvijek nisu rasvijetljene. Radeći na istraživanju činjenica o svim žrtvama rata i snimanju osobnih sjećanja, zapitali smo se na koji

način institucije i društvo priznaju njihovu patnju? Koliko se često stvaraju prilike da svoja sjećanja na najbliže kažu zainteresirani članovi obitelji više od 22.000 ubijenih? Pitamo se kako se s traumama nose zatočenici i zatočenice logora i koja vrsta podrške im nedostaje? Što treba svima koji su preživjeli seksualno nasilje? Kako se snalaze svi

U svom dosadašnjem radu razmišljali smo se da za pretrpljene štete žrtve još uvijek ostaju bez odgovora na pitanje kako iscijeliti rane. Ovo je posebno teško kad ne možemo doći na patnju svih žrtava i njihovih obitelji na tragu ostvarivanja pravedne istinu, pravdu, naknadu i odgovornost. Smatramo da svakom žrtvi i njegovom stradalniku ima pravo na pravdu i u vremenu i primjerenom načinu od trenutka počinjenja zločina. Članovi obitelji žrtava imaju pravo na naknadu štete. Svjedoci i članovi obitelji stradalnika moraju imati ostvariti ni pravo na pravdu i kazneni postupak protiv počinitelja zločina. Članovi obitelji žrtava

D DOCUMENTA
CENTAR ZA SUĐAVANJE S PROŠLOŠĆU
CENTER FOR DEALING WITH THE PAST

zločina nisu dobili pravednu naknadu niti materijalnu zaštitu. Njihova patnja nije riješena. Počinitelji zločina nisu odgovarali. Zalažemo se za procesuiranje svih ratnih zločina i pratimo suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj i drugim zemljama. U Hrvatskoj i drugim zemljama s bivšim goslavenskim zemljama. Svjesni smo da pravda i pravna moć procesuirati sva ratna djela. Zato smatramo da svako žrtvi i njegovom stradalniku štete ne treba biti oduzeta. Sudsku presudu, veći pravo temeljiti na principu solidarnosti.

Republika Hrvatska treba usvojiti nacionalni program za ratne zločine kojima bi se naknada za žrtve i usmrćenja bliskih osoba i ostalih ratnih zločina. Ovo je skladu s *Temeljnim načelima i smjernicama o pravnoj odgovornosti i lijeku i reparaciji za*

**PRAVA
CIVILNIH
ŽRTAVA
RATA**

IMPRESUM

| *Drugo, dopunjeno izdanje.* |

Izdavač:

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, Zagreb

Urednica:

Emina Bužinkić

Autorice:

Emina Bužinkić, Milena Čalić Jelić,
Vesna Teršelić

Zagreb, 2014.

Lektura:

Tomislav Fresl

Dizajn, prijelom i tisak:

ACT Printlab d.o.o., Čakovec

ISBN: 978-953-7872-10-6

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 885634.

Medijsku kampanju “Žrtve su predu čekale”, čiji grafički dijelovi su korišteni unutar ove publikacije, kreativno potpisuju Andrej Korovljev, redatelj i Barbara Blasin, grafička dizajnerica. Tijekom kampanje se na problematiku civilnih žrtava rata u RH podsjetilo kroz pojedinačne sudbine Vjere Solar iz Siska, Đorđa Gunjevića iz Pakraca, Krešimira Ivančića iz Daruvara, Marice Kadić iz Petrinje, Zemine Jaroš iz Osijeka, Daliborke Mikulić iz Slavonskog Broda i Roberta Kajušića iz Zagreba. Kampanja je predstavljena javnosti 10. srpnja 2012. unutar konferencije “Civilne žrtve rata u Hrvatskoj – Pravo na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja ljudskih prava i povreda međunarodnog humanitarnog prava”. Zahvaljujemo svima na suradnji.

Objavljivanje ove publikacije omogućio je **Institut otvoreno društvo**. Publikacija je objavljena unutar projekta *Pravo na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava*.

 DOCUMENTA
CENTAR ZA SUDOČAVANJE S PROŠLOŠĆU
CENTER FOR DEALING WITH THE PAST
<http://www.documenta.hr/hr>

 **OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

SADRŽAJ

- 04** | *Priznanje patnje i naknada štete.
Put do iscjeljenja žrtava i društva.*
- 08** | *Prava civilnih
žrtava rata*
- 10** | *Kako ostvariti pravo na zaštitu kao civilna žrtva rata u
Republici Hrvatskoj kroz upravni postupak?*
- 15** | *Kako pokrenuti postupak
proglašenja nestale osobe?*
- 16** | *Kako ostvariti pravo na reparaciju kao civilna žrtva rata kroz
sudski postupak u Republici Hrvatskoj?*
- 18** | *Sudski postupak za naknadu nematerijalne štete zbog
usmrćenja bliskog srodnika tijekom Domovinskog rata*
- 18** | *Žrtve ratnih
zločina*
- 19** | *Odgovornost Republike Hrvatske za usmrćenje civila tijekom
Domovinskog rata*
- 22** | *Zastara pokretanja građanskog zahtjeva za naknadu
nematerijalne štete (ZOO, NN 35/05, 41/08)*
- 23** | *Pokretanje
sudskog postupka*
- 24** | *Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike
Hrvatske kojima je utvrđena povreda prava na život*
- 26** | *Korisni kontakti u ostvarivanju
prava civilnih žrtava rata*

PRIZNANJE PATNJE I NAKNADA ŠTETE. PUT DO ISCJELJENJA ŽRTAVA I DRUŠTVA.

*Više od dvadeset godina od početka rata,
postavljamo si jednostavno ljudsko pitanje
– “kako danas žive stradali u ratu?”*

I bez povoda, bez godišnjica stradanja koje se obilježavaju širom Hrvatske, svatko bi mogao pomisliti „Kako žive moji susjedi stradali u ratu?“. Posebno je teško obiteljima više od 1.600 nestalih, čije sudbine još uvijek nisu rasvijetljene. Radeći na istraživanju činjenica o svim žrtvama rata i snimanju osobnih sjećanja, zapitali smo se na koji način institucije i društvo priznaju njihovu patnju? Koliko se često stvaraju prilike da svoja sjećanja na najbliže kažu zainteresirani članovi obitelji više od 22.000 ubijenih? Pitamo se kako se s traumama nose zatočeni i zatočenice logora i koja vrsta podrške im nedostaje? Što treba svima koji su preživjeli seksualno nasilje? Kako se snalaze svi čije su kuće razorene?

Smatramo da bi se i sve nadležne institucije trebale zapitati kakvu podršku pružaju stradalima i kritično vrednovati svoj dosadašnji rad. U kojoj mjeri zakonski okvir¹ zacrtan 1992., kojim se reguliralo pitanje naknade šteta stradalima u djelovanju pripadnika JNA i srpskih postrojbi, još uvijek odgovara potrebama? Smije li se zakonodavac stvarno oglušiti na uzastopne zahtjeve udruga preživjelih za kvalitetnijim reguliranjem statusa roditelja stradale djece? U

¹ Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata NN 33/92, 77/92, 27/93, 58/93, 2/94, 76/94, 108/85, 108/96, 82/01 i 103/03, Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji NN 174/04

neuspjelom pokušaju rješavanja problema stradalih zbog djelovanja od strane pripadnika hrvatskih postrojbi te od strane nepoznatih počinitelja, Hrvatski sabor je 2003. donio zakon² slijedom kojih su oštećeni tužili Republiku Hrvatsku i u više od 70% slučajeva, zbog odbijanja tužbenih zahtjeva izgubili parnice koje parnične troškove moraju sami platiti. Je li etički prihvatljivo da se obitelji ubijenih dodatno kažnjava naplatom visokih parničnih troškova, umjesto da se napokon prizna njihova patnja?

U svom dosadašnjem radu uvjerali smo se da za preživjele i za žrtve još uvijek ostaje otvoreno pitanje kako iscijeliti rane. To je posebno teško kad nema priznanja patnje svih žrtava. Radimo na tragu ostvarivanja prava na istinu, pravdu, naknadu štete i garanciju neponavljanja zločina. Smatramo da svaka žrtva i stradalnik ima pravo na pravovremenu i primjerenu potporu od trenutka počinjenja zločina te naknadu štete.

Svjesni smo da obitelji stradalnika ne uspijevaju ostvariti ni pravo na istinu ni na kazneni postupak ni obeštećenje. Članovi obitelji žrtava ratnih zločina nisu dobili ni moralnu niti materijalnu zadovoljštinu. Njihova patnja nije priznata, a počinitelji zločina nisu kazneno odgovarali. Zalažemo se

² Zakon o obveznim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78, 39/85, 57/89 i NN broj 53/91, 73/91, 3/94, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01), Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija (NN broj 117/03), Zakon o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata (NN broj 117/03).

za procesuiranje svih ratnih zločina i pratimo suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj i drugim post-jugoslavenskim zemljama. No, svjesni smo da pravosuđe neće moći procesuirati sva kaznena djela. Zato smatramo da naknadu štete ne treba vezati uz sudsku presudu, već ju treba utemeljiti na principu društvene solidarnosti.

Republika Hrvatska treba donijeti nacionalni program i zakon kojima bi se naknada štete zbog usmrćenja bliskih osoba te svih ostalih ratnih zločina uredila u skladu s *Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava UN*, Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda usvojene 16. prosinca 2005.³ koja se odnosi na kompenzaciju, restituciju, rehabilitaciju, rješavanje sudbine nestalih, simboličke reparacije i garanciju neponavljanja zločina.

Mehanizmi Ujedinjenih naroda 26. rujna 2011. osnaženi su odlukom Komisije za ljudska prava o osnivanjem pozicije *Posebnog izvjestitelja/ice za promociju istine, pravde, reparacije i*

³ A/RES/60/147 Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, <http://www2.ohchr.org/english/law/remedy.htm>

*garancije neponavljanja*⁴ koji je po prvi puta imenovan na mandat od tri godine. Smatramo da bi se, u traženju modela za obeštećenje žrtava, zakonodavac trebao ravnati kako prema principima UN-a, tako i prema standardima uspostavljenim u *Zakonu o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*⁵ i svim žrtvama ponuditi obeštećenje putem posebne zakonom propisane mjere.

⁴ A/HRC/18/L22 Special Rapporteur on the promotion of truth, justice, reparation and guarantees of non-recurrence; http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/18/L22 <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11449&LangID=E>

⁵ Hrvatski sabor donio je zakon na sjednici održanoj 2. srpnja 2008., a stupio je na snagu na dan prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju i nije relevantan za obitelji žrtava rata i poraća.

Radi osiguranja funkcioniranja pravne države do sada počinjene nepravde ovim ljudima, iscrpljenima dugogodišnjim sudskim postupcima, zakonodavnim intervencijama, bez moralne i materijalne satisfakcije, moraju biti ispravljene. Stoga tražimo da se intenziviraju aktivnosti oko donošenja novog pravnog okvira za ostvarenje zakonske mogućnosti za pravednu naknadu štete svim stradalima.

PRAVA CIVILNIH ŽRTAVA RATA

Žrtvama se smatraju osobe koje su, pojedinačno ili unutar skupine, pretrpjele štetu koja uključuje fizičku ili mentalnu povredu, emotivnu patnju, materijalni gubitak ili ozbiljnu povredu njihovih temeljnih prava putem akata ili propusta koji predstavljaju teška kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima ili ozbiljne povrede međunarodnog humanitarnog prava, u skladu s Rezolucijom Opće skupštine Ujedinjenih naroda 60/147 Temeljna načela i smjernice o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava.

Gdje je to primjereno te u skladu s unutarnjim pravom, pojam žrtva uključuje i članove uže obitelji ili štićenike neposredne žrtve i osobe koje su pretrpjele štetu u nastojanju da pomognu žrtvama u nevolji ili da spriječe njihovu viktimizaciju.

Prema Rezoluciji *Temeljna načela i smjernice o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava*⁶, civilne žrtve rata imaju pravo na odgovarajuće, učinkovito i brzo obeštećenje.

⁶ Rezolucija Opće skupštine UN-a, 60/147. Temeljna načela i smjernice o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnog prava o ljudskim pravima i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava

OBLICI OBEŠTEĆENJA SU:

1. RESTITUCIJA

povratak u situaciju koja je prethodila kršenju prava: vraćanje slobode, uživanje ljudskih prava, identitet, obiteljski život i državljanstvo, povratak u mjesto prebivališta, vraćanje na posao i povrat imovine

2. KOMPENZACIJA ili NAKNADA ŠTETE za:

- povredu tjelesnog integriteta i duševne boli,
- izgubljenu priliku za zaposlenje, obrazovanje i socijalne povlastice,
- materijalnu štetu i gubitak zarade, uključujući i gubitak radne sposobnosti,
- moralnu štetu,
- troškove pravnog zastupanja, liječenja, psihološkog savjetovanja i socijalnih službi,
- svaku gospodarski procjenjivu štetu.

3. REHABILITACIJA

medicinska i psihološka pomoć te pravna i socijalna pomoć

4. SATISFAKCIJA treba sadržavati:

- prekid kontinuiranih povreda,
- verifikaciju činjenica i potpuno i javno objavljivanje istine,
- potragu za nestalima,
- sudsko i administrativno kažnjavanje osoba odgovornih za povrede,
- službenu deklaraciju ili sudsku odluku kojom se ponovno uspostavlja dostojanstvo, ugled i prava žrtve i osoba blisko povezanih sa žrtvom,
- komemoracija i odavanje počasti žrtvama,
- javna isprika i prihvaćanje odgovornosti i dr.

5. JAMSTVA ZA NEPONAVLJANJE

KAKO OSTVARITI PRAVO NA ZAŠTITU KAO CIVILNA ŽRTVA RATA U REPUBLICI HRVATSKOJ KROZ UPRAVNI POSTUPAK?

Kada država daje pojedine oblike naknade, onda je to posljedica solidarnosti države s osobama pogođenim izvanrednim događajima i ta je naknada svojevrsni oblik obeštećenja, više pomoć koju država pruža, a ne naknada štete. U Republici Hrvatskoj civilni status žrtve, kako za civilne invalide Domovinskog rata, tako i za zaštitu članova obitelji čiji su najbliži poginuli ili nestali tijekom Domovinskog rata, ostvaruje se

kroz upravni postupak prema odredbama Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata. Sa željom da pomognemo civilnim stradalnicima te članovima obitelji čiji su najmiliji kao civili nestali ili poginuli tijekom Domovinskog rata, a do danas nisu ostvarili niti jedan vid obeštećenja, ovdje dajemo kratak pregled odredbi navedenog zakona, osobito prava civilnih invalida i članova obitelji civilnih žrtava.

Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN 148/13)

Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata više je puta mijenjan i dopunjavan. Posljednja izmjena nastupila je u prosincu 2013. godine pri čemu je kao jedno od temeljnih promjena, pravo opskrbnine zamijenjeno pravom zajamčene minimalne naknade, usklađivanjem sa Zakonom o socijalnoj skrbi. Prema medijskim analizama više od 10.000 ljudi izgubilo je pravo na opskrbninu, odnosno zajamčenu minimalnu naknadu, a mnogima je mjesečni iznos toga prava i dvostruko umanjen⁷.

⁷ Posebno zabrinjava što je rješenje nepovoljno za sve koji su preživjeli nacističke i ustaške koncentracijske logore u vrijeme Drugog svjetskog rata, a čiji status nije reguliran na primjeren način ni u vrijeme Jugoslavije, ni u Republici Hrvatskoj.

Civilni invalid rata (članak 8.) je **osoba kojoj je organizam oštećen za najmanje 20% zbog rane ili ozljede koju je dobila:**

- **zlostavljanjem**, odnosno lišenjem slobode od strane terorista ili pripadnika Jugoslavenske narodne armije od 17. kolovoza 1990;
- u svezi s ratnim događajima (**bombardiranje, eksplozija ratnog materijala, zalutali metak i sl.**);
- **od eksplozije zaostalog ratnog materijala nakon završetka ratnih operacija;**
- **u svezi s diverzantskim, odnosno terorističkim akcijama** kojima se ugrožava sigurnost ili ustavni poredak Republike Hrvatske;
- **zlostavljanjem odnosno lišenjem slobode** od strane okupatora ili njegovih pomagača za vrijeme drugog svjetskog rata.

Civilni invalid je i osoba kojoj je **organizam oštećen za najmanje 60% zbog bolesti** a bolest je, pogoršanje bolesti, odnosno pojava bolesti neposredna posljedica zlostavljanja odnosno lišenja slobode od strane terorista ili pripadnika Jugoslavenske narodne armije od 17. kolovoza 1990.

Civilni invalid koji po osnovi bolesti stekne i koristi prava po ovom Zakonu najmanje pet godina zadržava svojstvo civilnog invalida ako mu se oštećenje organizma smanji ispod 60%, ali ne niže od 20%.

Civilni invalidi imaju, po osnovi oštećenja organizma (čl. 14.), pravo na:

- osobnu invalidninu
- dodatak za njegu i pomoć druge osobe;
- ortopedski dodatak;
- profesionalnu rehabilitaciju;

- kupališno i klimatsko liječenje;
- pomoć u troškovima liječenja i nabavi ortopedskih pomagala.

Civilni invalidi rata ostvaruju i **prava po osnovi gubitka člana obitelji** (članci 12. – 13., članci 26. – 33.).

Članovima obitelji, po ovom Zakonu, smatraju se:

- bračni drug,
- djeca rođena u braku ili izvan braka, posvojena i pastorčad,
- roditelji, očuh, maćeha i posvojitelji,
- te izvanbračni drug koji s civilnim invalidom, te poginulim, umrlim ili nestalim civilom ima djece i s njim živi, odnosno do njegove je smrti živio u zajedničkom kućanstvu najmanje godinu dana.

Prava po osnovi gubitka člana obitelji su:

- **obiteljska invalidnina,**
- **uvećana obiteljska invalidnina.**

Civilni invalidi rata ostvaruju i **prava po osnovi materijalnih i drugih potreba korisnika** (članci 47. – 48.). Oni imaju socijalno zaštitnu funkciju. Radi se o sljedećim pravima:

- **dodatak za pripomoć u kući** – korisniku **zajamčene minimalne naknade** koji zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može sam ispunjavati osnovne životne zahtjeve, pripada dodatak za pripomoć u kući, ako ne koristi dodatak za njegu i pomoć druge osobe po ovome Zakonu ili po drugim propisima; dodatak za pripomoć u kući iznosi mjesečno 23% od proračunske osnovice; **korisniku dodatka za pripomoć u kući koji boravi u inozemstvu prestaje pravo na dodatak za pripomoć u kući nakon tri mjeseca neprekidnog boravka u inozemstvu (članak 64.),**
- **besplatni udžbenici** – ostvarenje ovoga prava u mnogim će slučajevima ovisiti o **prihodovnom cenzusu**, a postupak se vodi putem nadležnog ureda državne uprave u jedinici područne (regionalne) samouprave, a potom i u ministarstvu obrazovanja,
- **posebni dodatak** – djeca osoba poginulih, umrlih ili nestalih imaju pravo na posebni dodatak u visini od 10% od proračunske osnovice za vrijeme redovnog školovanja u osnovnim i srednjim školama **ako nisu korisnici zajamčene minimalne naknade** i ako im redovni mjesečni prihodi po članu kućanstva ne prelaze **60% proračunske osnovice,**
- **stipendije** – djeca osoba poginulih, umrlih ili nestalih ili djeca civilnih invalida imaju pravo na **stipendiju tijekom redovitog studiranja** na visokim učilištima ako im redovni mjesečni prihodi po članu kućanstva ne

- prelaze **60% proračunske osnovice**,
- prednost pri smještaju u učeničke i studentske domove – u slučaju da redovni mjesečni prihodi po kućanstvu ne prelaze **60% proračunske osnovice**,
 - prednost pri zapošljavanju – pravo se ostvaruje jednokratno, osim u slučajevima zasnivanja radnog odnosa na određeno vrijeme, a ne mogu ga ostvarivati osobe kojima je radni odnos prestao otkazom zbog skrivljenog ponašanja radnika, otkazom radnika ili sporazumom,
 - prednost pri smještaju u domove socijalne skrbi – prednost mogu ostvariti oni sa 80, 90 i 100% invalidnosti,
 - oslobađanje plaćanja naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta – za izgradnju stambenoga, gospodarskoga, poslovnog ili javnog objekta, pri dobivanju lokacijske dozvole sukladno Zakonu o poljoprivrednom zemljištu,
 - posebni staž – za osobe koje su kao zaposlene odvedene u zatočeništvo, vrijeme provedeno u zatočeništvu računa se kao staž osiguranja u dvostrukom trajanju, a ako nisu bile zaposlene vrijeme provedeno u zatočeništvu računa se kao poseban staž u jednostrukom trajanju
 - pravo na troškove prijevoza i pogreba – Ured Vlade Republike Hrvatske za zatočene i nestale snosi troškove prijevoza i pogreba posmrtnih ostataka civilnih žrtava iz Domovinskog rata na području Republike Hrvatske, nakon postupka ekshumacije i identifikacije.

Postupak za ostvarivanje prava (članci 71. – 73.)

Prvostupanjsko tijelo koje rješava prava definirana ovim Zakonom je **nadležni ured državne uprave u županiji**, odnosno Gradu Zagrebu, odnosno nadležno upravno tijelo Grada Zagreba, a u drugom stupnju **ministarstvo nadležno za branitelje**. Za osobe koje nemaju prebivalište na teritoriju Republike Hrvatske u prvom stupnju rješava nadležno upravno tijelo Grada Zagreba, a u drugom stupnju nadležno ministarstvo za branitelje, a ako se radi o besplatnim udžbenicima, onda ministarstvo nadležno za obrazovanje.

Pisana dokazna sredstva

Činjenica da je rana ili ozljeda doživljena pod okolnostima iz članka 8. stavka 1. ovoga Zakona utvrđuje se samo pisanim dokaznim sredstvima. Pisanim dokaznim sredstvima smatra se **potvrda o uzroku i okolnostima** pod kojima se slučaj dogodio izdana od nadležne vojne jedinice ili ustanove, odnosno od nadležnog tijela državne uprave, kao i **medicinska dokumentacija** o liječenju za oštećenje organizma nastalo u vremenu od 30. svibnja 1990. do dana prestanka neprijateljstava i to medicinska dokumentacija o liječenju **neposredno nakon ranjavanja ili ozljeđivanja**, a najkasnije **tri mjeseca** od dana pre-

stanka neprijateljstava.⁸ Činjenica da je bolest nastala, pogoršala se, odnosno pojavila pod okolnostima iz članka 8. stavka 2. ovoga Zakona, utvrđuje se samo na osnovi medicinske dokumentacije koja potječe iz vremena zlostavljanja odnosno otpusta iz zatočeništva ili iz vremena od trideset dana nakon zlostavljanja, odnosno otpusta iz zatočeništva.

Iznimno činjenica da je bolest post-traumatski stresni poremećaj (PTSP) nastala, pogoršala se, odnosno pojavila pod okolnostima iz članka 8. stavka 2. ovoga Zakona, može se utvrditi na osnovi medicinske dokumentacije koja nije starija od **dvije godine** nakon zlostavljanja, odnosno otpusta iz zatočeništva.

Prava članova obitelji osobe poginule, umrle ili nestale pod okolnostima iz članka 8. stavka 1. i 2. ovoga Zakona utvrđuje se pisanim dokaznim sred-

⁸ Želimo upozoriti da po praksi upravnih tijela, potvrđenoj odlukom Ustavnog suda RH, U-III / 2193 / 2006 medicinska dokumentacija izdana od druge države ne može poslužiti kao pisano dokazno sredstvo. U navedenoj odluci Ustavni sud nije priznao otpusno pismo i povijest bolesti iz koje je vidljivo da je liječenje izvršeno u Sremskoj Mitrovici.

stvima. Pisanim dokaznim sredstvima smatra se **potvrda o uzroku i okolnostima** pod kojima se slučaj dogodio, izdana od nadležne vojne jedinice ili ustanove, odnosno od nadležnog tijela državne uprave, odnosno **rješenje općinskog suda o proglašenju nestale osobe umrlom**, kao i **medicinska dokumentacija o liječenju, odnosno uzroku smrti** osobe od koje se izvodi pravo, ako su iz te dokumentacije vidljive okolnosti stradanja.

Rokovi za podnošenje zahtjeva

Ovim zakonom nije postavljeno vremensko ograničenje za podnošenje zahtjeva osim za podnošenje zahtjeva za priznavanje prava na obiteljsku invalidninu po osnovi osobe koja je umrla od bolesti dobivene, odnosno pogoršane ili ispoljene pod okolnostima iz članka 8. stavka 2. ovoga Zakona. U tom se slučaju mogao podnijeti zahtjev u roku od godinu dana od dana zlostavljanja, odnosno otpuštanja iz zatočeništva, a najkasnije u roku od pet godina od dana smrti te osobe.

KAKO POKRENUTI POSTUPAK PROGLAŠENJA NESTALE OSOBE?

Prema Zakonu o proglašenju nestalih osoba umrlima (NN, br. 10/74), članovima uže obitelji osobe nestale ili poginule za vrijeme Domovinskog rata, čiji posmrtni ostaci nisu pronađeni te svim ostalim osobama koje za to imaju pravni interes, predložimo da pokrenu postupak proglašenja nestale osobe umrlom na nadležnom općinskom sudu. U prijedlogu za proglašenje nestale osobe umrlom treba navesti činjenice na kojima podnositelj prijedloga zasniva svoj zahtjev, dokaze o postojanju tih činjenica, svjedoke i druge podatke potrebne za donošenje odluke.

Za utvrđenje civilne žrtve rata kroz upravni postupak važno je da sud-

sko rješenje sadržava sve okolnosti nestanka osobe, vrijeme nestanka, kretanja vojnih formacija, vojne operacije...

U svezi s ratnim, zakon propisuje da će Sud proglasiti umrlom osobu koja je nestala u toku rata u vezi s ratnim događajima, a o čijem životu nije bilo nikakvih vijesti za godinu dana od dana prestanka neprijateljstava.

Za proglašenje nestale osobe umrlom nadležan je, u vanparničnom postupku, općinski sud na čijem je području nestala osoba imala posljednje prebivalište, a ako nije imala prebivalište, onda sud na čijem je imala posljednje boravište.

KAKO OSTVARITI PRAVO NA REPARACIJU KAO CIVILNA ŽRTVA RATA KROZ SUDSKI POSTUPAK U REPUBLICI HRVATSKOJ?

Republika Hrvatska je potpisnica brojnih međunarodnih ugovora, a između ostalih Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, čime je preuzela na sebe obvezu da **poštuje ljudska prava i slobode** zajamčene Konvencijom i njenim protokolima, a u kontekstu prava na reparaciju civilnih žrtava rata, osobito **prava na život, zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja** ili kazni te u svezi s navedenim pravima obavezu učinkovitosti istrage državne vlasti.

Pravo na život, zaštićeno člankom 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Protokolom 6. o ukidanju smrtne kazne u mirnodopskim uvjetima te Protokolom broj 13. o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima, jedno je od temeljnih prava čije kršenje se smatra najtežom povredom Konvencije. Radi zaštite prava na život, države ugovornice Konvencije, **obvezne su pružiti zaštitu pojedincima od lišenja života**, kako od strane državnih agenata, tako i od strane privatnih osoba te podu-

zeti razne preventivne mjere kako do lišenja života ne bi došlo, a u slučaju da do njega ipak dođe, države su dužne poduzeti niz mjera koje moraju biti usmjerene na **sankcioniranje kršenja prava na život**.

U Republici Hrvatskoj zaštita prava na život leži na tijelima kaznenog progona:

policiji, državnom odvjetništvu i nadasve, redovnim sudovima, kako onima koji vode kazneni postupak u prvom stupnju, tako i onima koji odlučuju o žalbama protiv prvostupajskih presuda ili o izvanrednim pravnim lijekovima dopuštenim u kontekstu kaznenopravnih pitanja.

Parnični postupak pokrenut od same žrtve ili bliskih srodnika ubijenog ili nestalog civila omogućit će utvrđivanje činjeničnog stanja pred sudom, otvoriti mogućnost utvrđivanja nezakonitog postupanja, kao i mogućnost dosuđivanja pravične naknade. No, taj postupak, započet na inicijativu podnositelja zahtjeva, a ne tijela nadležnih za progon počinitelja kaznenih djela, neće rezultirati otkrivanjem i kažnjavanjem počinitelja.

SUDSKI POSTUPAK ZA NAKNADU NEMATERIJALNE ŠTETE ZBOG USMRĆENJA BLISKOG SRODNIKA TIJEKOM DOMOVINSKOG RATA

Žrtve ratnih zločina

Bliski srodnici civila žrtava ratnih zločina, koji u svojstvu oštećenika sudjeluju u kaznenom postupku, mogu shodno odredbama (članci 153. - 162.) Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske (NN br.:152/08, 76/09) isticati **imovinskopravni zahtjev u kaznenom postupku** (zahtjev za naknadu štete) ili kasnije **u parničnom**

postupku. Imovinskopravni zahtjev, koji je nastao zbog počinjenja kaznenog djela, raspravit će se na prijedlog ovlaštenih osoba u kaznenom postupku, ako se time ne bi znatno odugovlačio taj postupak. Oštećenik ima **pravo imati opunomoćenika u postupku** (prema odredbi čl. 47. st.1. točka 3. Zakona o kaznenom postup-

ku). Žrtva kaznenog djela, za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, ima pravo na savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku

te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva, ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela (čl. 43.st.2. točka 1. Zakona o kaznenom postupku).

Odgovornost Republike Hrvatske za usmrćenje civila tijekom Domovinskog rata

Bliski srodnici civila poginulih ili nestalih tijekom rata, žrtava ratnih zločina, koji smatraju da za stradavanje njihovih najbližih postoji odgovornost Republike Hrvatske, odnosno njenih službenih osoba prema odredbama nacionalnog prava, prije samog pokretanja sudskog postupka protiv tužene RH trebaju pokrenuti **zahtjev za mirno rješavanje spora Državnom odvjetništvu RH.**

Osnov tužbi za naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja bliskog srodnika su dva zakona koje je Hrvatski sabor donio 14. srpnja 2003.: **Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija i Zakon o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika**

hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata. Navedeni zakoni su popunili pravnu prazninu koja je nastala 1996. godine kada je Sabor usvojio zakonsku odredbu kojom se prekidaju svi sudski postupci koji su bili u tijeku, a kojima se od države traži naknada za pretrpljene ozljede i gubitak vlasništva nastalih uslijed terorističkih akata te godine 1999. kad je Sabor donio sličan propis, kojim se prekidaju svi sudski postupci kojima se traži naknada sličnih šteta, nastalih uslijed djelovanja vojske i policije (brisanjem čl. 180 Zakona o obveznim odnosima te dodavanjem čl. 184A Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima).

Kako je velik broj parničnih postupaka sa zahtjevom za naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja bliskog srodnika tijekom Domovinskog rata iniciran pred hrvatskim sudovima, u kojima ne postoji pravomoćna osuđujuća presuda za počinjenje ratnog zločina ili drugog kaznenog djela protiv počinitelja, gdje kazneni progon već godinama stoji u predistražnoj fazi, sudska praksa građanskih odjela je odbijanje tužbi zbog proceduralnih razloga, obično zastare pokretanja postupka, isključivo vezane uz opći petogodišnji rok. Dalekosežnost tog problema ogleda se u potpunom negiranju satisfakcije toj kategoriji žrtava te još terećenjem istih naplatom parničnih troškova koji u pojedinim predmetima dosežu i do 100 000 kn.

Nije sporno da su svjedočanstva u civilnom postupku za naknadu nematerijalne štete dovela do pokretanja kaznenog progona u nekim postupcima. Često jedan od osnovnih motiva rodbine usmrćenog civila je bio baš taj da se procesuiraju počinitelji te utvrdi njihova odgovornost. Stoga bi bliskim srodnicima savjetovali da **svoja saznanja o okolnostima usmrćenja i nestanka žrtve podijele s nadležnim državnim tijelima, osobito Državnim odvjetništvom RH, podnošenjem kaznene prijave protiv nepoznatog ili poznatog počinitelja.**

Naknada štete u slučaju smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja određuje se, u pravilu, u obliku novčane rente, doživotno ili za određeno vrijeme, dok je posebno regulirano nadoknađivanje izgubljene zarade i troškova liječenja i pogreba, kao i pravo osobe koju je poginuli uzdržavao (Zakon o obveznim odnosima čl. 185. – 209.). U slučaju smrti neke osobe sud može dosuditi članovima njezine uže obitelji (bračni drug, djeca i roditelji) pravičnu novčanu naknadu za njihove duševne boli. Navedenu odgovornost reguliraju dva zakona

usvojena 2003.: Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija te Zakon o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, stoga dajemo kratki pregled njihovih odredbi te probleme nastale kroz primjenu istih pred hrvatskim sudovima.

Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija (ZOŠT - NN 117/03) propisuje odgovornost države za štetu počinjenu aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana te uslijed demonstracija i drugih oblika masovnog izražavanja raspoloženja na javnim mjestima. Oštećenik ima pravo samo na naknadu one štete koja je posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja i to na naknadu 60% iznosa utvrđene štete, s tim da mu ukupna šteta ne može biti nadoknadena u iznosu većem od 350.000,00 kuna.

Navedeni Zakon definira teroristički akt (člankom 1.st. 2.) kao akt nasilja izvršen u pravilu iz političkih pobuda s ciljem izazivanja straha, užasa i osobne nesigurnosti građana. Ističemo da ZOŠT obiluje značajnim nejasnoćama koje su ostavljene na rješavanje sudskoj praksi. Problem primjene zakona kroz sudsku praksu:

- **definicija terora (dokazivanje političkih pobuda),**
- **računanje zastarnih rokova za podizanje tužbi,**
- **sudskom praksom utvrđeno je da Republika Hrvatska ne odgovara za štetu počinje-**

nu za vrijeme Domovinskog rata na području izvan kontrole tijela RH.

Zakon o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom domovinskog rata (ZORH - NN 117/03) je definirao pojam i sadržaj ratne štete te na negativan način definira za koju štetu RH odgovara⁹. Isti zakon se primjenjuje za razdoblje od 17. kolovoza 1990. godine do 30. lipnja 1996. godine. Njime su rješenjem sudova *ex lege* nastavljeni postupci protiv RH prekinuti stupanjem na snagu Zakona o dopunama ZOO-a 1999.

Zakonom je postavljena oboriva pretpostavka ratne štete po kojoj se pretpostavlja da je ratna šteta ona šteta koju su tijekom Domovinskog rata (17. kolovoza 1990. godine do 30. lipnja 1996. godine) uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u vezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe, ako je počinjena u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih borbenih akcija. Presumpcija o ratnoj šteti vrijedi, ako su ispunjena dva kumulativna objektivna uvjeta, odnosno, ako je djelovanje počinjeno u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih borbenih akcija, dok suprotno treba dokazivati tužitelj, što, prema primjerima u praksi nije dobro zakonsko rješenje te bi se na temelju toga dalo zaključiti kako bi teret dokaza u odnosu na navedena dva uvjeta trebao ležati na državi.

⁹ Čl. 1. ZORH; Ovim se Zakonom uređuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu koju su tijekom domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. godine do 30. lipnja 1996. godine uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u vezi s tom službom.

Takvom zakonskom odredbom se uvelike **manjuje oštećenikova šansa da uspije u parnici** protiv države radi naknade štete, budući da na njemu leži teret dokazivanja. Naime, **tužitelji najčešće ne raspolažu podacima na temelju kojih bi uopće mogli predložiti dokaze pomoću kojih bi se moglo utvrditi što se dogodilo i u kakvim je okolnostima došlo do štete,**

a što je za posljedicu imalo odbijanje tužbenog zahtjeva od strane suda. Problem primjene zakona kroz sudsku praksu:

- **definicija ratne štete i problemi dokazivanja,**
- **računanje zastarnih rokova za podizanje tužbi.**

Zastara pokretanja građanskog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete (ZOO, NN 35/05, 41/08)

Problem primjene odredbi Zakona o obveznim odnosima (ZOO) kroz sudsku praksu: računanje zastarnih rokova za podizanje tužbi. Člankom 377 st. 1 ZOO-a, reguliran je rok zastare zahtjeva za naknadu štete uzrokovane kaznenim djelom. Taj rok se odnosi kako na štetnika, tako i na drugu odgovornu osobu koja odgovara za naknadu štete oštećenika. Taj se rok, dakle, odnosi i na pravnu osobu kada ona odgovara trećoj osobi za postupke njenih zaposlenika (čl. 170 st. 1 ZOO).

U najvećem broju analizirani postupci za naknadu štete pokrenuti su nakon donošenja zakona iz 2003., gdje su tužbeni zahtjevi odbijeni zbog nastupanja zastare pokretanja postupka. Sudovi su primjenjivali opći

(petogodišnji) zastarni rok propisan čl. 376. ZOO-a, računajući ga od dana počinjenja štetnog događaja. **Uzrok usmrćenja civila, razvidno počinjeno kazneno djela nisu vrednovali zbog nepostojanja pravomoćne osuđujuće presude pa stoga nisu ni računali duži zastarni rok za pokretanje tužbe.**

Tek u manjem broju parničnih postupaka sudovi su ipak išli u prilog oštećenicima računajući dulji rok zastare, određen za zastaru kaznenog progona. U tim slučajevima parnični su sudovi smatrali da imaju ovlaštenje ispitati i utvrditi je li šteta počinjena radnjama koje sadrže elemente kaznenog djela te su nakon takvih utvrđenja dosudili naknadu ošteće-

nicima/tužiteljima, pozivajući se na zakonom propisanu iznimku prema kojoj je pravo parničnog suda utvrditi je li šteta uzrokovana kaznenim dje-

lom ukoliko su postojale smetnje zbog kojih se protiv odgovorne osobe nije mogao provesti kazneni postupak.

Pokretanje sudskog postupka

Prema odredbama Zakona o parničnom postupku (NN 25/13, čl. 186.a), osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna je prije podnošenja tužbe obratiti se **nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora.**

Ako je zahtjev iz stavka 1. ovoga članka podnesen nenadležnom državnom odvjetništvu, smatrat će se da je podnesen nadležnom državnom odvjetništvu istekom roka od osam dana. Podnošenjem zahtjeva za mirno rješenje spora prekida se zastarijevanje. Nagodba postignuta između podnositelja zahtjeva i Državnog odvjetništva, po zahtjevu iz stavka 1. ovoga članka, ima svojstvo ovršnosti.

Ako zahtjev iz stavka 1. ovoga članka ne bude prihvaćen ili o njemu ne bude odlučeno u roku od **tri mjeseca od njegova podnošenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu nadležnom sudu.**

Za suđenje u sporovima protiv Republike Hrvatske općemjesno je nadležan sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište u Republici Hrvatskoj. Ako tužitelj nema prebivalište, odnosno sjedište u Republici Hrvatskoj, za suđenje u sporovima protiv Republike Hrvatske općemjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi Hrvatski sabor.

Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske kojima je utvrđena povreda prava na život

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i sudska praksa Europskog Suda obrazlažući zaštitu prava na život uključuje materijalni i procesni aspekt zaštite. U materijalno-pravnom smislu potrebno je utvrditi **u kojim je okolnostima došlo do kršenja prava na život te je li država odgovorna za lišenje života neke osobe ili pokušaj lišenja života neke osobe**. Prema Ustavu Republike Hrvatske međunarodni ugovori sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom dio su unutarnjeg pravnog poretka RH, a po pravnoj snazi su iznad zakona. U procesnom aspektu zaštite pra-

va na život utvrđuje se jesu li državna tijela, nakon što su na bilo koji način saznala za lišenje života neke osobe uporabom sile, poduzela sve potrebno radi popravljavanja te situacije: **provela odgovarajuću istragu usmjerenu na rasvjetljavanje svih okolnosti predmetnog događaja i identifikaciju počinitelja te, ukoliko je počinitelj otkriven, je li protiv njega proveden odgovarajući postupak (u pravilu to mora biti kazneni postupak), kao i je li počinitelj razmjerno kažnjen ili je prema njemu primjerena neka druga odgovarajuća mjera.**

U Presudi Europskog suda za ljudska prava, **Skendžić v. RH**, (*Zahtjev br. 16212/08*), od 20. siječnja 2011., sud je utvrdio:

- da su supruga, odnosno oca podnositelja zahtjeva (M.S.) uhitili pripadnici hrvatske policije početkom studenog 1991. te se od tada ne zna što se s njim dogodilo, da je isti proglašen mrtvim od 2. studenog 1996. Kako se navodna materijalna povreda članka 2. Konvencije dogodila prije 5. studenog 1997., kada je Konvencija stupila na snagu u Hrvatskoj sud ne može ocjenjivati događaje koji su nastupili prije navedenog datuma te zahtjev mora **odbaciti**;
- da nedostaci u istrazi nestanka supruga, odnosno oca podnositelja zahtjeva, kada je riječ o njezinoj učinkovitosti i izostanku neovisnosti uključenih vlasti, nisu usklađeni sa zahtjevima iz članka 2. Konvencije te je, u skladu

s time, došlo do **povrede** postupovne obveze iz članka 2. Konvencije u tom pogledu. Sud nadalje primjećuje kako nema dokaza da je M.S. ubijen, ali smatra da se postupovne obveze također primjenjuju na slučajeve kada je osoba nestala pod okolnostima koje se mogu smatrati opasnim po život. S tim u svezi, mora se prihvatiti činjenica da, što više vremena prođe bez ikakvih vijesti o nestaloj osobi, veća je vjerojatnost da su on ili ona mrtvi. Kako je pravomoćnom presudom Općinskog suda u Otočcu podnositeljima zahtjeva dodijeljeno 230.000 kuna svakome na ime naknade nematerijalne štete, sud utvrđuje da je pravična naknada dodijeljena od strane nacionalnih sudova dovoljna te da tužbeni zahtjev podnositelja zahtjeva glede nematerijalne štete treba odbiti.

U presudi Europskog suda za ljudska prava, **Jularić v. RH**, (*Zahtjev br. 20106/06*), od 20. siječnja 2011., sud je utvrdio:

- da su supruga podnositeljice zahtjeva dana 3. listopada 1991., trojica muškaraca odjevenih u uniforme Jugoslavenske narodne armije, uključujući M.S. kojega je podnositeljica zahtjeva osobno poznavala, odveli iz njihove kuće u Vukovaru. Nekoliko minuta nakon toga podnositeljica zahtjeva čula je hlice ispaljene iz automatskog oružja te je tijekom njenog privođenja podnositeljica zahtjeva vidjela mrtvo tijelo svoga supruga, raznesene glave, kako leži na stazi ispred kuće; osobe koje su ga odvele iz kuće stajale su pored njegovog tijela. U konkretnom predmetu službena istraga je doista pokrenuta, vezano za ubojstvo supruga podnositeljice zahtjeva. Međutim, postojali su ozbiljni nedostaci u načinu na koji se istraga vodila, stoga Sud smatra kako nacionalne vlasti nisu provele odgovarajuću i učinkovitu istragu okolnosti koje okružuju ubojstvo supruga podnositeljice zahtjeva. U skladu s tim, došlo je do **povrede postupovne obveze** sadržane u članku 2. Konvencije. S obzirom na okolnosti ovoga predmeta, sud smatra da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela nematerijalnu štetu koja se ne može nadoknaditi isključivo utvrđivanjem postojanja povrede te je presuđujući na pravičnoj osnovi, dosudio podnositeljici zahtjeva 30.000 eura s naslova nematerijalne štete.

U presudi Europskog suda za ljudska prava, **Jelić v. RH**, (*Zahtjev br. 57856/11*), od 13. lipnja 2014., sud je utvrdio:

- da je suprug podnositeljice uhićen u Sisku 15. studenog 1991. i ubijen navodno od strane pripadnika Hrvatske policije, a njegovo tijelo je pronađeno 3 mjeseca nakon uhićenja. Nadalje, sud utvrđuje da iako je za ratni zločin protiv civilnog stanovništva kasnije pravomoćno osuđen viši policijski djelatnik, zamjenik načelnika (2013.), Republika Hrvatska nije u dovoljnoj mjeri provela djelotvornu istragu jer nisu procesuirani direktni počinitelji zločina te je stoga Sud dodijelio podnositeljici naknadu u iznosu od 20 000 eura.

Korisni kontakti u ostvarivanju prava civilnih žrtava rata

Državno odvjetništvo

Gajeva 30a, 10 000 Zagreb

Centrala: + 385 1 4591 888

E-mail: tajnistvo.dorh@dorh.hr

Mrežna stranica: www.dorh.hr

Uz Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i USKOK, organizacija državnog odvjetništva obuhvaća 15 županijskih državnih odvjetništava (Bjelovar, Dubrovnik, Karlovac, Osijek, Pula, Rijeka, Sisak, Slavonski Brod, Split, Šibenik, Varaždin, Velika Gorica, Vukovar, Zadar, Zagreb) i 33 općinska državna odvjetništva.

Popis županijskih državnih odvjetništava

- **Županijsko državno odvjetništvo u Bjelovaru**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Bjelovaru
 - Stalna služba u Daruvaru
 - Općinsko državno odvjetništvo u Virovitici

- **Županijsko državno odvjetništvo u Dubrovniku**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Dubrovniku
 - Općinsko državno odvjetništvo u Metkoviću

- **Županijsko državno odvjetništvo u Karlovcu**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Karlovcu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Gospiću

- **Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Osijeku
 - Općinsko državno odvjetništvo u Našicama
 - Stalna služba u Đakovu

- **Županijsko državno odvjetništvo u Puli**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Puli-Pola
 - Općinsko državno odvjetništvo u Pazinu

- **Županijsko državno odvjetništvo u Rijeci**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Rijeci
 - Općinsko državno odvjetništvo u Crikvenici

- **Županijsko državno odvjetništvo u Sisku**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Sisku
 - Općinsko državno odvjetništvo u Kutini

- **Županijsko državno odvjetništvo u Slavonskom Brodu**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Slavonskom Brodu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Požeги

- **Županijsko državno odvjetništvo u Splitu**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Splitu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Makarskoj
 - Općinsko državno odvjetništvo u Sinju

- **Županijsko državno odvjetništvo u Šibeniku**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Šibeniku
 - Općinsko državno odvjetništvo u Kninu

- **Županijsko državno odvjetništvo u Varaždinu**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Varaždinu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Čakovcu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Koprivnici

- **Županijsko državno odvjetništvo u Velikoj Gorici**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Velikoj Gorici
 - Općinsko državno odvjetništvo u Ivanić Gradu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Samoboru

- **Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Vukovaru
 - Općinsko državno odvjetništvo u Vinkovcima

- **Županijsko državno odvjetništvo u Zadru**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Zadru
 - Stalna služba u Benkovcu

- **Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu**
 - Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Sesvetama – Stalna služba u Dugom Selu
 - Općinsko državno odvjetništvo u Zlataru

Ministarstvo pravosuđa

Ulica grada Vukovara 49

Tel: +385 1 371 40 00

Faks: +385 1 371 45 07

E-mail: pitanja@pravosudje.hr

Mrežna stranica: www.mprh.hr

Odjel za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama

Mrežna stranica: <http://zrtveisvjedoci.pravosudje.hr/>

Zagreb

Županijski sud u Zagrebu (glavni ured)

Trg Nikole Šubića Zrinskog 5, 10 000 Zagreb

soba 84/II

Tel: +385 1 4801-062

Faks: +385 1 4801-062

E-mail: podrska-svjedocima-zg@pravosudje.hr

Općinski kazneni sud u Zagrebu (podružnica)

Ilica 207, 10 000 Zagreb

Tel: +385 1 3477-381

Osijek

Županijski sud u Osijeku

Europska avenija 7, 31 000 Osijek

soba 35

Tel: +385 31 228 500

E-mail: podrska-svjedocima@zsos.pravosudje.hr

Vukovar

Županijski sud u Vukovaru

Županijska 33, 32000 Vukovar

Tel: +385 32 452-529

Faks: +385 32 452-529

E-mail: podrska-svjedocima-vu@pravosudje.hr

Zadar

Županijski sud u Zadru

Borelli 9, 23 000 Zadar

Tel: +385 23 203-640

Faks: +385 23 203-641

E-mail: podrska-svjedocima@pravosudje.hr

Split

Županijski sud u Splitu

Gundulićeva 29a

Tel: +385 21 387 543

Fax: +385 21 387 660

E-mail: podrska-svjedocima-st@pravosudje.hr

Sisak

Županijski sud u Sisku

Trg Lj. Posavskog 5

Tel: +385 44 525 731

Faks: +385 44 811 755

E-mail: podrska-svjedocima-sk@zssk.pravosudje.hr

Rijeka

Županijski sud u Rijeci

Žrtava fašizma 7

Tel: +385 355 645

Faks: +385 355 645

E-mail: podrska-svjedocima-ri@pravosudje.hr

Ministarstvo branitelja

Savska 66,

10 000 Zagreb

Tel.: +385 1 2308 888

Faks: +385 1 2308 855

E-mail: ministarstvo@branitelji.hr

Mrežna stranica: www.branitelji.hr

Služba za zaštitu žrtava i sudionika rata

Tel: +385 1 2308 939

E-mail: tomo.bogovic@branitelji.hr

Sektor za savjetodavnu, zdravstvenu i psihosocijalnu pomoć

Tel: +385 1 2308 895

Faks: +385 1 2308 929

E-mail: mladen.loncar@branitelji.hr

Prijavite saznanja o nestalim osobama i mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica!

Besplatni telefon: 072 111 111

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Donje Svetice 38, 10 000 Zagreb

Centrala: + 385 1 4569 000

Faks: + 385 1 4594 301

E-mail: ministar@mzos.hr

Mrežna stranica: www.mzos.hr

Uprava za odgoj i obrazovanje

Tel: + 385 1 4569 010

Faks: + 385 1 4594 304

E-mail: odgojiobrazovanje@mzos.hr

Ministarstvo socijalne politike i mladih

Savska cesta 66, 10000 Zagreb

Tel: +385 1 555 7111

Faks: +385 1 555 7222

E-mail: ministarstvo@mspm.hr

Mrežna stranica: www.mspm.hr

Pučka pravobraniteljica

Trg hrvatskih velikana 6, 10 000 Zagreb

Tel: 01/4851 855

Faks: 01/4851 853

E-mail: info@ombudsman.hr

Mrežna stranica: www.ombudsman.hr

Radno vrijeme sa strankama: utorak – petak 9.00 – 12.00 sati

Organizacije civilnoga društva

Udruga za podršku žrtvama i svjedocima

Ljudevita Gaja 12, 32 000 Vukovar

Tel: 032 639 333

Faks: 032 639 334

E-mail: pzs@pzs.hr

Mrežna stranica: www.pzs.hr

Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja

Besplatni telefon: 116 006

Protiv Zaborava

**Srpsko narodno vijeće, Vijeće srpske nacionalne manjine
grada Zagreba**

Gajeva 7, 10 000 Zagreb

Tel: 01 488 6368

Faks: 01 488 6372

E-mail: ured@snv.hr

Mrežna stranica: www.snv.hr

Zajednica udruga hrvatskih civilnih stradalnika iz

Domovinskog rata Hrvatske

Ivana Tkalčića 33, 10 000 Zagreb

Tel: 482 7233

E-mail: zuhcsdr@gmail.com

Mrežna stranica: www.zuhcsdr.com

Hrvatska udruga stradalih zaposlenika Domovinskog rata

Tel: 091 790 8853

E-mail: huszdr@gmail.com

Pravda

P.P. 125, 43 000 Bjelovar

Tel: 091 567 1123

E-mail: jovica.brkić@bj.t-com.hr

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću

Selska cesta 112 c, 10 000 Zagreb

Tel: 01 457 2398

Faks: 01 457 2399

E-mail: kontakt@documenta.hr,
civilneztve@documenta.hr

Mrežna stranica: www.documenta.hr, www.civilneztve.hr

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava

Trg Augusta Šenoje 1, 31 000 Osijek

Tel: 031 206 886

Faks: 031 206 889

E-mail: centar-za-mir@centar-za-mir.hr

Mrežna stranica: www.centar-za-mir.hr

Gradanski odbor za ljudska prava

Selska cesta 112c, 10 000 Zagreb

Tel: 01 617 1530

Faks: 01 64 13 626

E-mail: info@goljp.hr

Mrežna stranica: www.goljp.hr

IPC - Informativno Pravni Centar

Starčevićeva 63, 35 000 Slavonski Brod

Tel: 035 448 533

Faks: 035 449 715

E-mail: info@ipc.com.hr

Mrežna stranica: www.ipc.com.hr

Hoću kući

Poljička 6, 22 300 Knin

Tel: 022 661 859

Faks: 022 664 736

E-mail: hocukuci@zimir.net

Popis ovlaštenih udruga za pružanje besplatne pravne pomoći nalazi se na stranicama Ministarstva pravosuđa, na sljedećoj poveznici: <http://www.mprh.hr/ovludruge-pravne-klinike01>.

Daliborka Mikulić
stradala je kao dijete
u granatiranju civilnih ciljeva.

20 godina čeka
ostvarivanje svojih prava
i priznavanje patnje.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

20 GODINA

IZ OBLASTI KULTURE, ZNANOSTI
I VEŠTAČENJA
KOD NEKOLIKO VEĆIH
KONKURSI

IZ OBLASTI KULTURE, ZNANOSTI
I VEŠTAČENJA
KOD NEKOLIKO VEĆIH
KONKURSI

IZ OBLASTI KULTURE, ZNANOSTI
I VEŠTAČENJA
KOD NEKOLIKO VEĆIH
KONKURSI

Đorđe Gunjević bio je zatočen i mučen
u logorima Bučje i Pakračka Poljana,
a kuća mu je zapaljena.

21 godinu čeka
odštetu i priznavanje
patnje.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

21 GODINA

IZ OBLASTI KULTURE, ZNANOSTI
I VEŠTAČENJA
KOD NEKOLIKO VEĆIH
KONKURSI

IZ OBLASTI KULTURE, ZNANOSTI
I VEŠTAČENJA
KOD NEKOLIKO VEĆIH
KONKURSI

IZ OBLASTI KULTURE, ZNANOSTI
I VEŠTAČENJA
KOD NEKOLIKO VEĆIH
KONKURSI

Krešimir Ivančić sin je ubijenog civila iz okolice Daruvara.

18 godina čekao je na odštetu koja mu je presudom Vrhovnog suda RH oduzeta. Počinitelji zločina nisu kažnjeni.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

18 GODINA

INSTITUT ZA ŽRTVE I NEKORISNIČKI PRAVO
D

Marica Kadić kći je ubijenih civila iz okolice Petrinje.

21 godinu traga za nestalim roditeljima. Izgubila je parnični postupak za naknadu štete. Počinitelji zločina nisu kažnjeni.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

21 GODINA

INSTITUT ZA ŽRTVE I NEKORISNIČKI PRAVO
D

Robert Kajusić stradao je prije 11 godina kao dječak od mine zaostale nakon rata.

U Hrvatskoj je tijekom i nakon rata od mina stradalo oko 2.000 osoba.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

11 GODINA

IZVOR: HUMANITARNI KOMITET ZA ŽENSKA PRAVA
www.hkz.hr | www.izvjestaji.hr

P.Z. preživjela je seksualno zlostavljanje tijekom rata.

21 godinu čeka ostvarivanje svojih prava i priznavanje patnje.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

21 GODINA

IZVOR: HUMANITARNI KOMITET ZA ŽENSKA PRAVA
www.hkz.hr | www.izvjestaji.hr

Vjera Solar majka je ubijene devetnaestogodišnje djevojke iz Siska.

21 godinu čeka sudsku presudu.
Izgubila je parnični postupak za naknadu štete.
Počinitelji zločina nisu kažnjeni.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

21 GODINA

PROJEKAT: KATASTROFALNE ŽRTVE
KATASTROFALNE ŽRTVE
KATASTROFALNE ŽRTVE

Zemina Jaroš majka je poginule djevojčice stradale u granatiranju Osijeka.

20 godina čeka ostvarivanje svojih prava i priznavanje patnje.

ŽRTVE SU PREDUGO ČEKALE

20 GODINA

PROJEKAT: KATASTROFALNE ŽRTVE
KATASTROFALNE ŽRTVE
KATASTROFALNE ŽRTVE

Osnov tužbi za naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja bliskog srodnika su dva zakona koje je Hrvatski sabor donio 14.

srpnja 2003.; Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija i Zakon o odgovornosti RH za

štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata. Navedeni zakoni su pop

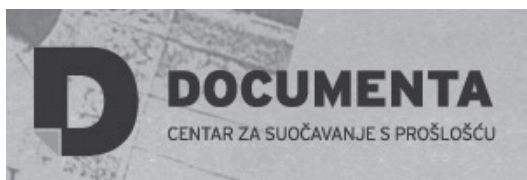
Kako ostvariti pravo na zaštitu kao civilna žrtva rata u Republici Hrvatskoj kroz upravni postupak?

Kada država daje pojedine oblike naknade, onda je to posljedica solidarnosti države s osobama pogođenim izvanrednim događajima i ta je naknada svojevrsni oblik obeštećenja, više pomoć koju država pruža, a ne naknada štete. U Republici Hrvatskoj civilni status žrtve, kako za civilne invalide Domovinskog rata, tako i za zaštitu članova obitelji čiji su najbliži poginuli ili nestali tijekom Domovinskog rata, ostvaruje se kroz upravni postupak prema odredbama Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata. Sa željom da pomognemo civilnim stradalnicima te članovima obitelji čiji su najmiliji kao civili nestali ili poginuli tijekom Domovinskog rata, a do danas nisu ostvarili niti jedan vid obeštećenja, ovdje dajemo kratak pregled odredbi navedenog zakona, osobito prava civilnih invalida i članova obitelji civilnih žrtava.

Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN 148/13)

Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata više je puta mijenjan i dopunjavan. Posljednja izmjena nastupila je u prosincu 2013. godine pri čemu je kao jedno od temeljnih promjena, pravo opskrbbine zamijenjeno pravom zajamčene minimalne naknade, usklađivanjem sa Zakonom o socijalnoj skrbi. Prema medijskim analizama više od 10.000 ljudi izgubilo je pravo na opskrbbinu, odnosno zajamčenu minimalnu naknadu, a mnogima je mjesečni iznos toga prava i dvostruko umanjen.

Civilni invalid je i osoba kojoj je **organizam oštećen za najmanje 60% zbog bolesti** a bolest je, pogoršanje bolesti, odnosno pojava bolesti neposredna posljedica zlostavljanja odnosno lišenja slobode od strane terorista ili pripadnika Jugoslavenske narodne armije od 17. kolovoza 1990. Civilni invalid koji po osnovi bolesti stekne i koristi prava po ovom Zakonu najmanje pet godina zadržava svojstvo civilnog invalida ako mu se oštećenje organizma smanji ispod 60%, ali ne niže od 20%.

DOCUMENTA
CENTAR ZA SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU
CENTER FOR DEALING WITH THE PAST
<http://www.documenta.hr/hr>

OPEN SOCIETY FOUNDATIONS
<http://www.civilnezrtve.hr>

Postupak za ostvarivanje prava (članci 71. – 73.)

Prvostupanjsko tijelo koje rješava prava definirana ovim Zakonom je nadležni ured državne uprave u županiji, odnosno Gradu Zagrebu, odnosno nadležno upravno tijelo Grada Zagreba, a u drugom stupnju ministarstvo nadležno za branitelje. Za osobe koje nemaju prebivalište na teritoriju Republike Hrvatske u prvom stupnju rješava nadležno upravno tijelo Grada Zagreba, a u drugom stupnju nadležno ministarstvo za branitelje, a ako se radi o